

El pi blanc del Balcells

Com a la major part de Catalunya i de les terres mediterrànies, els arbres vells, grandiosos i decadents són una raresa als boscos del Bages. Una agricultura de misèria que a finals del segle XIX cultivava fins a l'erm més desagraït, l'explotació intensiva de llenya i de carbó vegetal del bosc per escalfar-se i cuinar abans de la generalització de l'electricitat i dels combustibles fòssils, i els incendis forestals de les darreres dècades en són les grans causes. Els pocs patriarques del bosc que han sobreviscut als atzars d'una història massa atapeïda solen ser ben coneguts i estimats per la població local.

Entre els milions d'alzines del parc natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, n'hi ha una d'especialment popular: l'alzina del Vent. És una alzina monumental enmig del bosc de la carena de l'Obac, entre la coma d'en Vila i el coll de Boix. Estén llargues branques com braços oberts

per sostenir una capçada excepcional. Però el temps ha deixat cicatrius a la vella alzina del Vent: algunes branques grosses es van trencar, una altra que marxa en horitzontal necessita una crossa per aguantar-se i la part del tronc orientada al nord mostra encara la ferida a l'escorça de la fredorada del gener del 1985. Tot i així, l'alzina del Vent és punt de pelegrinatge dels excursionistes; és impensable caminar per la carena de l'Obac sense passar a saludar i veure com es troba l'alzina del Vent. Per Nadal té un bonic pessebre al seu peu.

A la pineda del Balcells, sota Collbaix, a Manresa, hi havia un magnífic pi blanc. Tot i que continua al seu lloc, cal dir «*hi havia un pi blanc en una pineda*», perquè el seu entorn immediat de bosc ha desaparegut amb les obres del nus d'enllaç entre el nou tram de la carretera d'Igualada C-37 i l'eix transversal C-25. Era un pi gros i notable al bosc; ara és un pi vell i testimonial. Enlaira una capçada arrodonida per damunt de les inexistent capçades dels companys desapareguts i l'envolta terra remoguda. Aviat quedarà envoltat per vials de circulació, asfalt i trànsit.

El pi blanc del Balcells deu tenir uns 150 anys; és, doncs, nascut i crescut en temps de màxima expansió agrícola. Arriba als 25 metres d'alçada i fa 2,6 metres de perímetre de tronc. Per les seves mides i estètica, el pi blanc del Balcells va ser inclòs al Primer catàleg d'arbres d'interès municipal de Manresa, l'any 2005. La catalogació, més la preocupació explícitament manifestada pel col·lectiu de manresans interessats en l'Anella Verda, li han valgut una consideració especial i ser respectat per les obres que es fan al seu peu.

El pi blanc del Balcells s'ha salvat pels pèls, però s'ha escapat la pineda. Amb ella han caigut uns quants pins pinyers també de bona mida i edat centenària. Prop d'aquí, pocs mesos enrere havia caigut un altre gran pi blanc, també catalogat el 2005, que creixia destacat vora la via, a l'indret de la Morera; miserablement talat amb les obres de millora de la via. I s'ha consumat la

gran trinxadissa, en línia recta quilomètrica i en una ampla franja des del Balcells fins més al sud de Salelles. Així iniciem a Manresa el 2011, l'Any Internacional dels Boscos.

És d'agrair l'esforç d'encaixar les obres per mantenir dempeus l'esplèndid pi blanc del Balcells. Però conservar la natura és molt més que això. No n'hi ha prou de guardar elements de natura com peces etiquetades en un museu. Tal com qualsevol coneixement ho és en un context, un ésser viu ho és plenament quan es troba al seu hàbitat adequat, enfrontat a les relacions i situacions per a les quals l'evolució l'ha preparat.

L'estudi de natura d'un lloc, un cop conegut allò més general —el substrat geològic, la vegetació dominant, el clima...— dirigeix l'objectiu cap als seus elements més singulars: geomorfologies, arbres destacats, presència d'espècies rares, amb pautes de migració o esporàdiques... És terreny

adobat per als especialistes de múltiples disciplines. Quan els elements naturals particulars d'un lloc són molts o molt notables, és assenyat plantejar-se'n la protecció. Però l'enfocament analític i pluridisciplinar que tan útil s'ha mostrat per investigar al detall una àrea, ajuda ben poc a la seva protecció. Els elements de natura no es poden conservar d'un a un. Protegir la natura implica preservar de l'excessiva interferència humana àrees íntegres —una serra, una plana, una vall...— i assegurar-ne la connexió amb altres àrees naturals properes.

La supervivència del pi blanc del Balcells és una feliç conseqüència del catàleg d'arbres de Manresa, de la colla de gent que se'n preocupa i de l'actuació dels responsables de les obres. Però que no es tingui mai el pi blanc del Balcells per exemple de preservació de la natura. Per posar un paral·lelisme, el pi blanc del Balcells, fora de lloc entre carreteres, s'assembla més als casos de grans mamífers, com bells exemplars de tigre de Bengala o d'ós panda, mantinguts en un zoo quan ja no els queda hàbitat on viure lliurement, que no als casos de conservació amb èxit d'espais naturals.

Recordem —això sí— el paisatge de pinedes, marges i camps perdut, escorxat per la carretera. ■

Foto pàgina esquerra:

El pi blanc del Balcells separat del bosc, solitari entre les obres de l'enllaç, entre el nou tram de carretera C-37 i la C-25.

Fotos pàgina dreta:

Grup de manresans sota el pi blanc del Balcells, el dia 25 d'abril de 2010 en la sortida a l'Anella Verda de Manresa, donant-li suport davant de l'inici imminent de les obres.